

Melhus Historielag

Årsmelding 2022

Årsmøte onsdag 15. mars 2023

Kommunestyresalen, Melhus rådhus

Styret i 2022

Styret for Melhus Historielag har i 2022 bestått av følgende medlemmer:

Bjarne Sommersel, Leder
Ronald Nygård, Nestleder,
Gunn Inger Løvseth, Sekretær,

Ola Huke, Kasserer
Eivind Bakk, Styremedlem

Varamedlemmer:

Jan Steinar Rønning, Aud Bjørgen, Rita Bollingmo,

Lederen velges for 1 år. Styremedlemmene velges for 2 år. Varamedlemmene velges for 1 år.

Redaksjonskomité Melhusbyggen:

Jens Granøien, leder, Signy R. Overbye, Ronald Nygård, Berit Tofte Høvik, Olav Harald Langås.

Utstillingskomité:

Trond Heggem, Ronald Nygård, Håkon Disington, Dag Melbye.

Valgkomité:

Torbjørn Tranmæl, Erling Bøhle, Kirsten Øyås Berg.

Historielaget har fått 30 nye medlemmer i løpet av året, men 17 har gått ut. Medlemstallet var totalt 328 ved årsskiftet, herav er ca. halvparten par-medlemskap. Det betyr at laget har omtrent 500 fullverdige medlemmer med stemmerett. Vi har i flere år registrert medlemmenes epost-adresser, og har nå adressene til 200 av det totale antallet 328. Vi sparer mye portoutgifter når vi kan sende epost istedenfor brev.

Styremøter:

Det har i løpet av 2022 vært avholdt 5 styremøter. De to foregående årene var det få arrangementer på grunn av pandemien, og derfor ble det begge årene stort overskudd. Styret budsjetterte i 2022 å bruke av disse overskuddene til å øke aktivitetene for medlemmene.

Alle arrangementene har vært gratis for medlemmene, unntatt bussturen som er til selvkost. Arrangementet i kultursalen med Are Sende Osen var gratis også for ikke-medlemmer, men det var en bevisst markedsføring av historielaget, og resulterte i mange innmeldinger.

Det som har tatt mest tid i styremøtene er planlegging og gjennomføring av aktivitetene, turene og møtene som er nevnt senere i årsmeldingen, i tillegg til neste års arrangementer, men av andre saker nevnes:

I frivillighetens år fikk vi muligheten i møte med kommunen å orientere om vår virksomhet, og å formidle hva vi ønsker hjelp til fra kommunen. Et tilbakevendende punkt gjennom mange år er en bedre oppfølging og en sterkere og mer synlig satsing på kommunens severdigheter i kulturlandskapet på Gimsan. Konkret nevnte vi at skiltingen og vedlikeholdet må bli langt bedre, og foreslo at QR-koder monteres på dagens informasjonsskilt.

Melhus Historielag og Melhus Rotary har også i årevis prøvd å foreslå løsninger slik at tusenårsstedet med bautaen på Gimse ikke benyttes som sykkelstativ for skolene. Det ble sist sommer satt opp et stort og solid sykkelstativ som blir benyttet, men det er nå i tillegg fortsatt like mange sykler låst til kjettingen rundt bautaen. Etter siste møte med kommunen er det besluttet at kjettingen blir tatt bort for en periode.

I tillegg har vi både i møter og skriftlig uttrykt overfor kommunen at driften av Sagauka styrkes ressursmessig og at leie av lokaler som Kultursalen o.a. må subsidieres.

Styret har to undergrupper: Redaksjonskomité Melhusbyggen og Utstillingskomité.

Styret har i styremøter utarbeidet skriftlige retningslinjer for begge komitéene, og valgt ny redaksjonskomité for Melhusbyggen:

Jan Steinar Rønning leder, Signy R. Overbye, Ronald Nygård, Olav Harald Langås, Erling Bøhle.

Aktiviteter, turer og møter i 2022.

Årsmøte i kommunestyresalen Melhus Rådhus, onsdag 23. februar.

ble gjennomført med behandling av vanlige årsmøtesaker: Årsmelding og revidert Regnskap for 2021, samt foreløpig Aktivitetsplan for 2022, ble utlevert og godkjent. Gunn Tove Stai Eidsmo la fram Valgkomiteens forslag, og alle foreslåtte kandidater ble enstemmig valgt, se www.melhushistorielag.no Kontakt oss / Styre og komiteer.

Etter årsmøtesakene var det servering og hyggelig samvær, og med program:

Torgeir Gunleiksrud som har stor interesse for geologi, ble inspirert av møtet vi i fjor høst hadde om Kaldvelldalen, og har laget kåseri om Trondheims «fødested»: Trongfossen i Klæbu hvor elva fra Selbusjøen på slutten av siste istid sprengte seg gjennom da veien mot Gaula ble stengt av store isrand-avsetninger i Fremo-området og Kaldvelldalen. Da Klæbu var egen kommune, var kommunevåpenet et stilisert bilde av Trongfossen, (blå halvsirkler) og Torgeir mente at Trondheims kommunevåpen etter sammenslåingen med Klæbu burde endres som høyre del av bildet viser, - hadde ikke elva sprengt seg gjennom Trongfossen, ville det ikke vært noen Nidelv og heller ingen by ved utløpet.

Lidenskap for snø, ski og skirenning. Grendstuggu & Skimuseet, Gåsbakken, onsdag 23. mars.

37 personer kom for å høre kåseriet med Roald Killingbergtrø med temaet skihistorikk, når oppsto ski som fremkomstmiddel, hvor tror man ski først kom i bruk, og ulike tilvirkningsmåter av ski.

Killingbergtrø hadde med noe gammelt, men også kopier av gamle skityper, og ulike typer truger som man mener er forløperen til de mer moderne ski vi ser i bruk i dag. Etter kåseriet ble det kaffepause, og praten gikk livlig.

Etter pausen gikk turen til Hølonda Skimuseum hvor Anne Kari Lillebudal fortalte om ski- og pokalsamlingen som er kommet på plass de siste årene ved museet, og skiløpere fra Hølonda og IL Leik som har utmerket seg i skisporet både nasjonalt og internasjonalt.

Per Erik Kufås, som har vært med i historielagets styre i tre år, ledet møtet på Gåsbakken. Han slutter nå i styret, og Gunn Inger Løvseth takket med blomster for den engasjerte innsatsen han har gjort for Melhus Historielag.

«Klæbu Seminar», Seminarplassen i Klæbu, onsdag 20. april.

En strålende sommerkveld (20. april!) ble ca. 30 deltakere ønsket velkommen av leder for Seminarplassens venner Møyfrid Hallset. Foreningen Seminarplassens venner er en 3 år gammel interessegruppe for bevaring og framtidig bruk av Seminarplassen som kulturelt møtested.

Lærer, lokalhistoriker og tidligere ordfører i Klæbu, Ivar Skei, fortalte engasjert om Klæbu Seminar som ble etablert allerede i 1839 som en av landets første lærerskoler. Hans Jørgen Darre var sokneprest i Klæbu og en viktig grunn til at skolen ble lagt til Klæbu. Han var interessert i skolesaken, var preget av de gruntnvigske opplysningsidealer, og han hadde de rette medspillerne. Fram til 1892 da seminaret ble flyttet til Levanger, ble det uteksaminert 1151 lærere, såkalte seminarister. I dag er det er en unik samling av 7 hus som er bevart slik de var den gangen lærerskolen ble lagt ned og flyttet til Levanger. Etter flyttingen har området blitt brukt til flere ulike formål, bl.a. Klæbu Blindeskole, og senere en del av Halsetheimen, en institusjon for psykisk utviklingshemmede.

Tidlig på 1990-tallet ble Seminarplassen Kultur- og Nærings-park etablert, og har utviklet seg til å bli et kulturelt kraftsenter der profesjonelle kunstnere, designere og håndverkere arbeider side ved side. Seminarplassen er Klæbus tusenårssted.

Etter kåseriet fikk vi omvisning i de gamle seminarbygningene som Ivar Skei og Seminarplassens venner er så glødende opptatt av å bevare. Det er nå bevilget penger til restaurering, så nå blir det bevaring, men det er utrolig at bygningene som er rundt 150 år har fått stå så lenge.

Billedkåseri om Folkevognas historie, Flå samfunnshus og besøk på Folkevognmuseet på Ler, torsdag 12 mai.

Per Morten Berg imponerte 30 publikummere med sin detaljerte kunnskap om folkevognas historie. Han har samlet 80 historiske bilder som begynte med glimt fra konstruktøren Ferdinand Porsches tidlige karriere, fortsatte med hvordan Folkevogna ble til etter at han fikk det oppdraget av Hitler, Per Morten kåserte engasjert og tydelig om bilens utvikling som også innbefattet Europas historie.

Etter kåseriet dro vi til Folkevognmuseet på Ler hvor vi kunne studere folkevognene Kjell Jensen samlet, og så nennsomt pusset og vedlikeholdt. Men det var ikke bare biler han samlet, -alle vegger var dekket av bilder, plakater, skilt, og gjenstander, - og alle møblene var fra de gylne 1950-60 tall da mange av oss var unge. Vi takker Kjells datter Kristin Eggen Vårvik og svigersønn Arild Vårvik for at de tok så godt imot gruppen på 30 personer. Det var så mye spennende at mange ble værende lenge.

Kurs i slektsforskning, Kommunestyresalen, Rådhuset, Melhus. Torsdag 9. juni, kl. 18:00- 21:00.

Slektsforskning kan føre deg til hvor du kommer fra og hvordan slektshistorien din ble til.

Kursholder Dagfinn Refseth, Gauldal slekt og data gav deltakere ei god innføring i slektsforskning - og svarte på mange, mange spørsmål Slekt og Data's hjemmeside www.slektogdata.no har nyttig informasjon og Refseth sin presentasjon kan lastes ned som pdf-fil her: www.dagfinnr.no/slekt/komigang.pdf

Oppsummert: svært nyttig for nybegynnere og også for viderekomne slektsforskere.

Sagavandring, Vandring i Sagabygdas episentrum, -et arrangement under Sagauka 2022. Lørdag 11. juni, Kl. 10:00 – 12:00.

Gimse/Romol/Sagastien ble 5. oktober 1999 valgt som 1000 års sted i Melhus Kommune.

Melhus Historielag ønsket å invitere til Sagavandring i dette området, en rundtur på 3 km som startet ved parkeringsplassen ved Melhus videregående skole hvor 21 vandrere møtte opp. Historielærer Ronald Nygård startet orienteringen sin umiddelbart, og fikk vi høre sagaen om Håkon Jarl og om hans endelikt på Romol. Fra en fantastisk oversikt over dalen Ronald dro trådene også ut i den vide verden, -

det var mye å undre seg over.

Jan Steinar Rønning som til daglig er ansatt ved Norges Geologiske Undersøkelse (NGU).ga oss innføring i områdets geologi.

Siste stopp på Sagavandringen var ved Tambarskjelve-bautaen på Gimse. Ronald hadde et meget lydhørt publikum da han orienterte videre om Einar Tambarskjelve og hans makt i ei urolig tid i Norges Historie.

Utstilling, Bryllupsskikker i Melhus Lørdag 11. juni – fredag 8. juli, Foajéen Melhus rådhus

Giftemål har til alle tider vært forbundet med spesielle skikker, men mange av de gamle skikkene har forandret seg. Et stort bondebryllup kunne vare i 4 dager, med lek, dans, kjøre- og rideturer. Men mesteparten av tiden gikk med til å spise og drikke.

Utstillingen til Melhus Historielag i foajeen i Melhus Rådhus viste gamle bryllups- drakter fra Melhus og ulike ting som var i bruk i forbindelse med en slik høytid.

Ringve Musikkhistoriske Museum + Ringve Botaniske hage. Torsdag 18. august kl. 15:00.

Vi hadde valgt en fin sensommerdag for vårt besøk på Ringve. 24 var påmeldt til besøket, og museets 2 musikalske omvisere tok oss med på en tidsreise i musikkhistorien og spilte på de historiske instrumentene. Victoria Bachke som grunnla Ringve som Musikkhistorisk museum gjorde en imponerende innsats for å samle instrumenter, men bygningene viser at dette også var en storgård som oste av velstand.

Etter omvisningen så vi instrumentsamlingen i «låven» og besøkte Café Viktoria for en god prat, kaffe og kaker.

De fleste gikk deretter rundt i Botanisk hage som inneholder seks tematiske anlegg, bl.a. Blomsterlabyrinten, Gamlehagen med hageplanter fra Midt-Norge; Parken gårdshage og Renaissancehagen som er en historisk urtehage.

Heldags busstur til historiske Valsøylfjord. Lørdag 17. september kl. 9 – 19

Valsøylfjord er en fjordarm i Vinjefjorden og ligger nå i Heim kommune. Det er utrolig hvilken aktivitet denne vesle bygda kan vise til, både historisk og i nyere tid.

Styremedlem Jan Steinar Rønning, som har sterk familietilknytning til Valsøylfjorden, hadde satt sammen et interessant og variert program. Det startet på Hestnes hvor forfatteren Anne Karin Elstad vokste opp. Jan Steinars presentasjon av hennes forfatterskap og livshistorie fengte tilhørerne. Dette mens store og små i familien serverte kaffe og kaker.

På nordsida av Valsøylfjorden ligger Fjærli Tønnefabrikk hvor Bøkker Tor Fjærli demonstrerte hvordan man lager tretønner.

På idylliske Valsøyltunet ble vi servert nasjonalretten for Nordmøre, nemlig bacalao. Innehaveren, Magni Strand, presenterte det fine anlegget, som foruten restaurant, overnatting og marina også har klatrepark, gapahuk, zip-liner etc.

Enge er et gammelt industristed på sørsida av fjorden. Her var det i sin tid 2-300 arbeidsplasser og man var selvforsynt med alt fra skurekoster og vaskebrett til bakerverer og likkister.

Geitbåtmuseet, som er en stiftelse, ble presentert av Jon Bojer Godal som er en legende innenfor håndverkskunnskap. I det tidligere sliperiet er det en imponerende samling av rundt 40 trebåter av ulike typer og størrelser; den eldste fra 1700-tallet.

Vi besøkte Husasnotra er et lærested for tradisjonshåndverk. Her bygges det bl.a. geitbåter av ulike størrelser. Forfatter og musiker Marvid Nilsen orienterte om tidligere tiders arbeidsplasser og kulturaktiviteter på Enge.

Otnes var i sin tid et senter i gamle Valsøylfjord kommune med flere hundre innbyggere. Den gang gikk ferdselen sjøvegen, og Otnesbrygga var et travelt kommunikasjonscenter. Nå er det bare 20 fastboende på Otnes. Den ene av de to landhandlene på stedet eies av Halså Historielag og er nå innredet slik som brygga var i gamle dager. Vi ble servert kaffe og kringler.

Are Sende Osen kåseri om melhusbyggen Einar Tambarskjelve.

Onsdag 12. oktober kl. 19:00, Kultursalen Melhus Rådhus.

Vi inviterte til kåseriet i Kultursalen i rådhuset med gratis inngang, og hvor alle var velkomne, både medlemmer og ikke-medlemmer.

Det kom så mange som aldri før, - vi talte 180 personer. Det var tydelig at mange ville høre Are Sende Osens fornøyelige historiefremføring som er kjent fra NRKs serie «Kongerekka». Dette er etter styrets mening et pedagogisk blinkskudd også for dem som ikke er spesielt interessert i historie og Are innfridde på sin særegne måte med mer enn én times kåseri om en av de mest omtalte og sagnomsuste personene i sagalitteraturen.

Kommunevåpenet i Melhus viser ham som bueskytteren, men han var så mye mer. Han var en maktstrateg som var sentral i helliggjøringen av Olav Haraldsson, og ved innsettelsen av Olavs mindreårige sønn Magnus som konge. Einar Tambarskjelve ble Magnus den godes formynder og trofaste rådgiver, og utøvde sin makt fra høvdinge- og ættegården på Gimse, hvor det er en minne-bauta over ham.

Styret håpet med dette åpne arrangementet å få større oppmerksomhet og flere medlemmer i historielaget, og allerede dagen etter hadde vi fått 12 nye medlemmer.

Medlemsmøte på Trøndertun tirsdag 15. november, Utdeling av "Melhusbyggen" 2022 og Foredrag om Trønderbataljonen i kampen om Narvik 1940

Årets siste møte, når medlemmene får årsskriftet «Melhusbyggen», er alltid populært slik at auditoriet på Trøndertun også denne gang var fullt med ca. 100 medlemmer.

«Melhusbyggen» 2022 er på 74 A4-sider og spekket med lokalhistorisk stoff og bilder som redaktøren Jens Granøien orienterte om.

Redaksjonskomiteen mottar stoff fra historieinteresserte medlemmer og andre, i tillegg til det de skriver selv. «Melhusbyggen» er gratis for medlemmene, og andre kan fra desember t.o.m. februar kjøpe årsskriftet på Ark Bokhandel i Melhus og på alle Coop-butikkene i kommunen. Styret i historielaget har også salg av alle utgavene på Melhustorget tre lørdager i desember.

Medlemsmøtet har hvert år en invitert foredragsholder, og denne gang holdt Helge Mjøen et times gripende foredrag om Trønderbataljonen, - fra de i desember 1939 ble sendt til Finnmark på nøytralitetsvakt på grensen mot Finland/Sovjet, til de etter kapitulasjonen 8. juni 1940 returnerte til Trøndelag og Nordmøre.

Kampene rundt Narvik var de blodigste på norsk jord under krigen, og det var første gang tyskerne tapte slag under krigen. Allikevel har denne historien vært lite kjent, og soldatene fikk lite ære i ettertid. Mange hadde traumer resten av livet, - krigen ville ikke slippe taket fra tankene. Det fantes ingen traume-terapi, og forsvarets holdning etter krigen var at soldatene ikke skulle snakke om det de hadde opplevd.

Styret takker alle som har deltatt i lagets virksomhet i året som gikk.

Bjarne Sommersel
leder

Ronald Nygård
nestleder

Ola Huke
kasserer

Gunn Inger Løvseth
sekretær

Eivind Bakk
styremedlem

Jan Steinar Rønning
Vararepresentant

Aud Bjørgen
Vararepresentant

Rita Bollingmo
Vararepresentant